



Esiselvitys Tampereen Vuoresaukion lepakoista 2024

Timo Metsänen & Sara Caetano

Täydennetty 17.10.2024

Alkuperäinen raportti 19.6.2024

Asemakaavanumero 8943



LUONTOSELVITYS
Metsänen

Rudolfintie 14 A 411, 00870 Helsinki | +358 44 54 84 625 | www.metsanen.com

1 JOHDANTO.....	3
2 ALUEEN YLEISKUVAUS	3
3 LEPAKOIDEN EKOLOGIASTA	4
Pohjanlepakko	7
Vesisiippa	7
Viiksi- ja isoviiksisiiippa	8
Korvayökkö	8
Harvinaisemmat lajit	8
4 RAKENTAMINEN JA LEPAKOT.....	9
5 AINEISTO, MENETELMÄT JA EPÄVARMUUSTEKIJÄT	10
5.1 Olemassa olevat lepakkotiedot.....	10
5.2 Rakennusten ulkoarvioinnit	11
5.3 Muut päiväpiilot	11
5.4 Epävarmuustekijät	11
6 KOHTEIDEN ARVOTTAMINEN	12
7 TULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET	12
7.1 Ulkoarviot rakennuksista	12
7.2 Muut potentiaaliset päiväpiilot	13
7.3 Potentiaaliset talvehtimispaikat	13
7.5 Lahokaviosammalen esiintymisalue (täydennys 17.10.2024)	15
7.6 Yleiset päätelmät	16
8 SUOSITUKSET JA JATKOSELVITYSTARPEET	16
Täydennys 17.10.2024.....	16
LIITTEET.....	17
LÄHTEET	17

Kannen kuva: Vuoresaukio 15.4.2024.

Valokuvat © Luontoselvitys Metsänen Oy / Timo Metsänen, 2024.

1 JOHDANTO

Tampereen kaupunki tilasi WSP Finland Oy:ltä lepakoiden esiselvityksen Tampereen Vuoresaukion alueelle. Työn suoritti alihankintana Luontoselvitys Metsänen Oy:n Timo Metsänen. Esiselvityksen tavoitteena oli esiselvittää alueen potentiaalia lepakoille ja antaa suosituksia mahdollisista jatkoselvitystarpeista ja lepakoiden huomioimisesta asemakaavoituksessa.

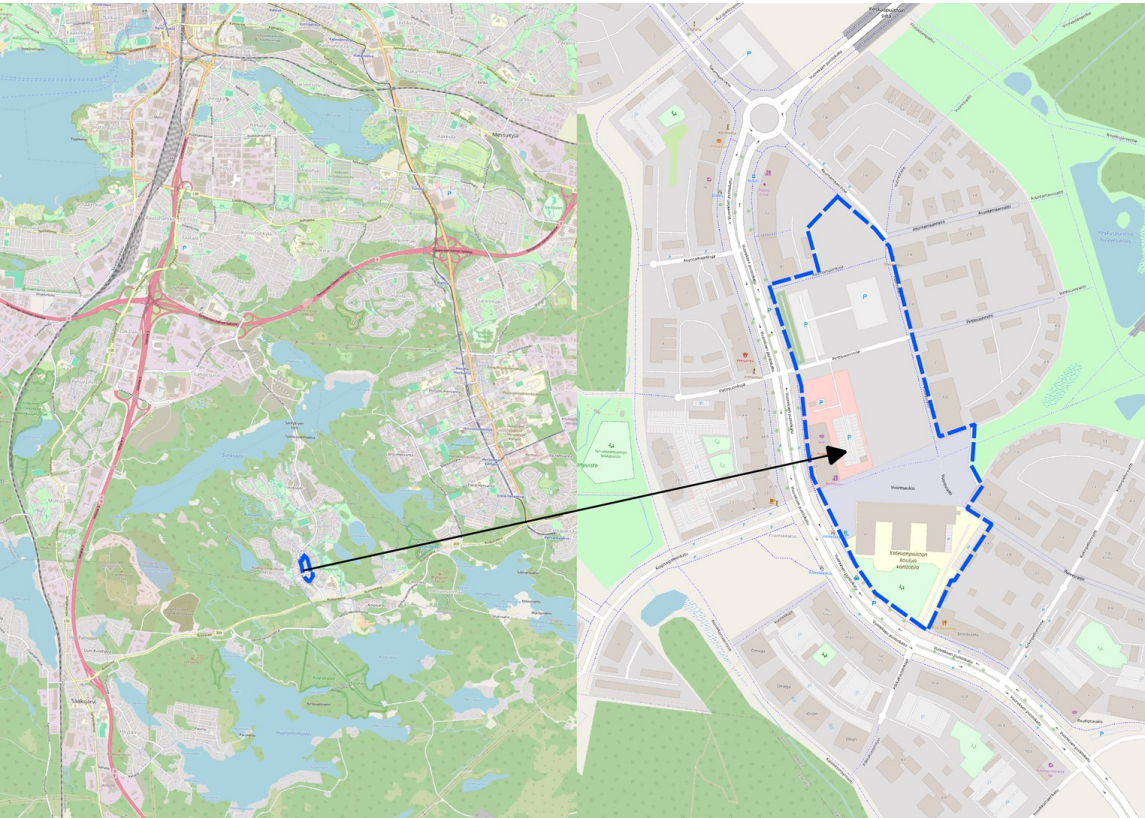
Selvitys tehtiin maastokatselmuksena, rakennuksien ulkoarviointina sekä olemassa olevien tietojen avulla. Aluetta ollaan kaavoittamassa lisärakentamiselle. Työstä ja raportoinnista vastasi ympäristösuunnittelija (AMK) ja luontokartoittaja (eat) Timo Metsänen. WSP:n puolelta työn laadunvarmistuksesta ja projektinhallinnasta on vastannut Sara Caetano.

Kaikki Suomessa tavatut lepakot kuuluvat luontodirektiivin liitteen IV a) lajeihin. Luonnonsuojelulaki kieltää luontodirektiivin liitteen IV a) lajeihin kuuluvien yksilöiden lisääntymis- ja levähdyspaikan hävittämisen ja heikentämisen. Suomi on myös ratifioinut EUROBATS-sopimuksen jonka mukaan muun muassa lepakoiden tärkeät ruokailualueet tulisi ottaa huomioon maankäytön suunnittelussa. Liitteenä on tietotaulukko (liite 1) Suomessa tavatuista lepakoista, niiden levinneisyydestä ja uhanalaisluokituksesta sekä EU:n komission ohje lisääntymis- ja levähdyspaikan tulkinnasta (liite 2).

Rakentaminen ja maankäyttö voi vaikuttaa lepakoihin suoraan ja välillisesti. Suoria vaikutuksia tulee lepakoiden päiväpiiloihin kohdistuvista toimista (esim. kolopuiden kaataminen, rakennuksen purkaminen), välillisiä elinympäristöjen pirstoutumisesta ja saalistusalueiden häviämisestä sekä estevaikutuksesta lepakoiden liikkumiselle (BCT, 2016). Vaikutuksia voidaan ehkäistä ja vähentää tarkalla tiedolla ja käyttämällä sitä suunnittelussa.

2 ALUEEN YLEISKUVAUS

Suunnittelualue sijaitsee Vuoreksen kaupunginosassa, vajaa kahdeksan kilometriä keskustasta eteläkaakkoon ja on pinta-alaltaan noin 2,6 hehtaaria. Se rajautuu länsireunastaan Vuoreksen puistokatuun. Muut rajaavat kadut ovat pohjoisen ja idän suunnassa Asuntamaanrinne sekä Vuoresraitti. Kaava-alue käsittää koulun piha-alueen ja sillä olevat rakennukset, seurakuntakodin, neuvolan, pysäköintialueita sekä 'joutomaata'. Kyseessä on Vuoresaukion asemakaava-alue nro 8943. Asemakaavamuutoksen tavoitteena on kaupallisten palveluiden vahvistaminen, muun palveluverkon tarpeiden tutkiminen, korttelin viimeisteleminen ja täydentäminen tarkoituksenmukaisella, Vuoreksen ja lähialueiden tarpeita vastaavalla rakentamisella sekä julkisten ulkotilojen yhdistäminen monipuolisesti ja laadukkaasti olevaan ympäristöön toiminnallisesti ja kaupunkikuvallisesti (OAS, 2024). Kuvassa 1. on esitetty alueen rajaus.



Kuva 1. Kartta selvitysalueesta ja sen sijainnista Openstreetmap -pohjalla.

3 LEPAKOIDEN EKOLOGIASTA

Tähän mennessä Suomessa on tavattu varmuudella 12 lepakkolajia, joista seuraavien viiden on arvioitu esiintyvän maassamme yleisinä; pohjanlepakko, vesisiippa, viiksisiippa, isoviiksisiippa ja korvayökkö. Vaikka Suomessa tehdään nykyisin peruslepakkokartoituksia rajatuilla alueilla melko säännöllisesti erilaisiin hankkeisiin liittyen, pitkäaikaiset lepakoseurannat ja kattavat tutkimukset ovat vähäisiä. Edelleen Suomen lepakkolajisto, lepakoiden esiintymistiheydet, tarkat elinympäristövaatimukset, muuttoreitit ja levinneisyydet sekä lajien kantojen suuruudet ja niiden vaihtelut tunnetaan vain melko karkeasti tai ei ollenkaan.

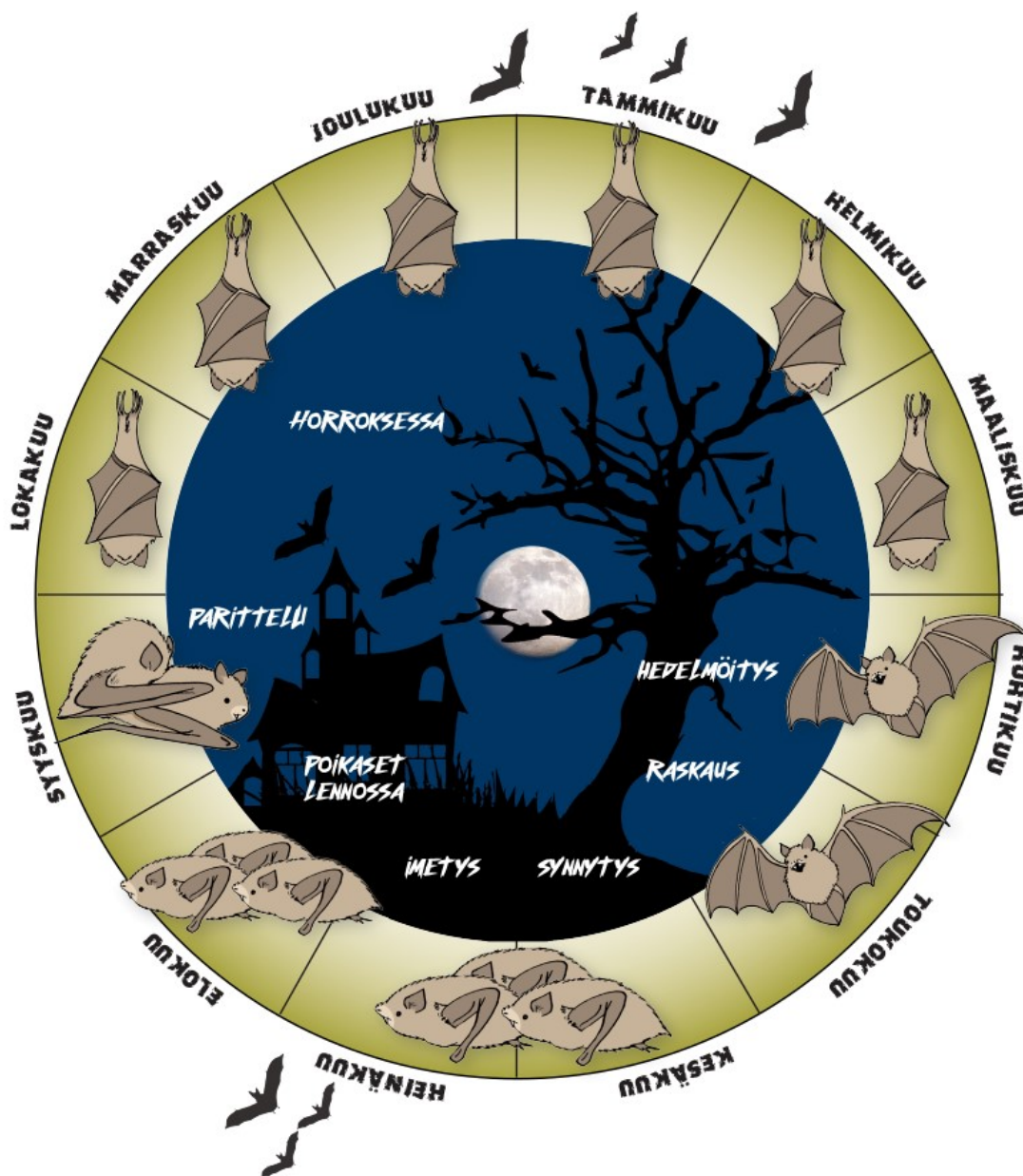
Kaikki Suomessa ja Euroopassa tavattavat lepakot ovat hyönteissyöjiä. Ne ovat kokoonsa nähden erittäin pitkäikäisiä (venäläinen isoviiksisiippa pitää hallussaan 44 vuoden ikäennätystä) ja lisääntyvät hitaasti (1–2 poikasta kerrallaan). Ravinnokseen lepakot käyttävät erilaisia hyönteisiä, joita ne saalistavat lennossa. Toiset lajit ”troolaavat” hyönteisiä avoimesta ilmatilasta, toiset poimivat niitä erilaisilta pinnoilta (lehvästö, oksat, rungot jne.). Yksi lepakko voi syödä yhden yön aikana jopa 2000–3000 hyttysen kokoista hyönteistä.

Lepakot suunnistavat ja hahmottavat ympäristöään kaikuluotauksen avulla. Luotaukseen käytettävät äänet ovat pääosin ihmisen kuuloalueen ulkopuolella. Suomessa esiintyvät lepakkolajit äänтелеvät pääasiassa noin 20–60 kHz alueella, kun ihmisen kuuloalue loppuu noin 20

kHz:iin. Lisäksi lepakoilla on sosiaalisia ääniä joita voi kuulla myös ilman detektoria paljaalla korvalla. Näitä ääniä lepakot käyttävät muun muassa keskinäiseen yhteydenpitoon, erityisesti emojen ja poikasten välillä.

Kesäisin lepakkoja tavataan monenlaisista piilopaikoista. Ne päivehtivät rakennuksissa, puiden koloissa, kaarnan alla, linnunpöntöissä ym. lämpöisissä ja ahtaissa paikoissa, joissa ovat turvassa pedoilta. Pääasiassa naaraiden muodostamat lisääntymisyhdyskunnat voivat käsittää muutamia, jopa kymmeniä tai harvoin satoja yksilöitä. Tyypillisimmin tällainen lisääntymisyhdyskunta löytyy rakennuksesta. Kesäöisin lepakot levittäytyvät saalistamaan pääasiassa päivehtimispaikkojen lähialueelle, mutta saattavat käydä myös jopa kilometrien päässä hyvillä ruoka-apajilla (Lappalainen 2003, Vihervaara ym. 2008).

Loppukesästä–alkusyksystä lisääntymisyhdyskunnat hajoavat ja lepakot alkavat lihottaa itseään talvehtimiskuntoon. Osa lepakoista muuttaa talveksi eteläisiin ilmansuuntiin, osa talvehtii Suomessa. Lepakot myös parittelevat syksyllä ja niitä voi kerääntyä niin kutsuttuihin syysparveilupaikkoihin, jotka saattavat sijaita lähellä talvehtimispaikkoja.



Kuva 2. Lepakoiden vuosi. © Petri Kuhno / Luontoselvitys Metsänen Oy

Talvi on lepakoiden erittäin kriittistä aikaa. Lepakot vaipuvat talvihorrokseen tavallisesti lokakuussa ja viettävät horroksessa yli puoli vuotta. Hyvä talvehtimispaikka on rauhallinen, sopivan viileä ja kostea. Mikäli talvehtimispaikan olosuhteet muuttuvat oleellisesti, aiheuttaa se lepakoiden ylimääräisiä heräämisiä horroksesta, joka puolestaan kuluttaa niiden energiavarastoja. Energiavarastojen ennenaikainen loppuminen voi johtaa huonoimmassa tapauksessa siihen, että lepakko kuolee ennen kevättä. Lievemässä tapauksessa huonokuntoisuus vaikuttaa lepakon tulevan kauden lisääntymismenestykseen. Talvehtivia lepakkoita on tavattu luolista, kallion halkeamista, bunkkereista, kaivoksista, maakellareista ja jopa pirunpelloista. Ylipäätään lepakoiden talvehtimisestä tiedetään edelleen melko vähän.



Kuva 3. Talvehtiva pohjanlepakko (kuvituskuva, ei ole kuvattu selvitysalueelta).

Pohjanlepakko

Pohjanlepakko (*Eptesicus nilssonii*) on generalisti ja laajimmalle levinnyt ja todennäköisesti yleisin Suomen lepakkolajeista. Lajin levinneisyysalue kattaa koko Suomen, mutta Pohjois-Suomessa laji on harvalukuinen. Pohjanlepakko kaikuluotaa tyypillisesti 28–32 kHz taajuuksilla ja sen kaikuluotausäänet ovat voimakkaita ja kuuluvat avoimessa maastossa jopa 80 metrin päähän. Ravinnokseen laji käyttää kaksisiipisiä, yökkösiä ja muita perhosia. Kesäpiilot ovat rakennuksissa ja ontoissa puissa. Pohjanlepakko synnyttää 1–2 poikasta keskimäärin kesäkuun loppussa. Lajin voi tavata monenlaisista elinympäristöistä, pihoilta, metsäaukioilta ja jopa kaupunkien keskustoista.

Vesisiippa

Vesiippoja (*Myotis daubentonii*) tapaa, nimensä mukaisesti, useimmiten vesistöjen ääreltä. Se on yleisimpiä laajejamme ja sen levinneisyysalue ulottuu Etelä-Suomesta napapiirille saakka. Alkukesällä laji esiintyy vesistöjen liepeiden lisäksi metsissä. Vesisiipat kaikuluotaavat 40–45 kHz taajuuksilla. Laji on erikoistunut saalistamaan surviaissääskiä, mutta se syö myös vesiperhosia, korentoja, kärpäsiä ja yöperhosia. Vesisiipan kesäpiilot sijaitsevat ontoissa puissa, siltojen alla, pöntöissä tai rakennuksissa. Pohjanlepakon tapaan vesisiippa synnyttää poikasen kesäkuun lopulla.

Viiksi- ja isoviiksisiippa

Viiksisiippalajien tunnistaminen toisistaan on hankalaa ja ne onkin erotettu omiksi lajeiksi vasta vuonna 1970. Sekä viiksi- (*Myotis mystacinus*) että isoviiksisiippa (*Myotis brandtii*) on arvioitu meillä melko yleisiksi ja niitä esiintyy Etelä- ja Keski-Suomessa. Lajilleen määritettyjen havaintojen ja näytteiden perusteella isoviiksisiippa on yleisempi laji kuin viiksisiippa. Molemmat lajit viihtyvät parhaiten metsäympäristöissä. Ne kaikuluotaavat 45–50 kHz taajuuksilla ja ovat ääniltään melko hiljaisia ja kuuluvat parhaimmillaankin vain noin 15–20 metrin päähän. Ravintonaan lajit käyttävät yöperhosia, sääskiä, kärpäsiä ja korentoja. Useimmiten viiksisiippalajien päiväpiiloja löydetään rakennuksista.

Korvayökkö

Korvayökkö (*Plecotus auritus*) on varsinkin eteläisessä Suomessa melko yleinen, mutta paikoitaisesti esiintyvä laji. Se on hiljaisen kaikuluotausäänensä vuoksi vaikeasti detektorihavainnoinnilla havaittava. Korvayökkö ääntelee noin 42–50 ja 20 kHz taajuuksilla. Laji on melko paikallinen, viihtyy kulttuuriympäristöissä ja vanhoissa (kuusi)metsissä. Laji on helppo tuntea ulkonäöltä suurista, jopa puolen ruumiin mittaisista korvistaan. Ravinnokseen korvayökkö käyttää erityisesti yöperhosia, joita se saalistaa kasvillisuuden seassa puikkelehtien. Lajin kesäpiilot ovat usein rakennuksissa, mutta se hyväksyy myös lepakonpöntöt tai ontot puut päiväpiiloiksi.

Harvinaisemmat lajit

Edellä esiteltyjen viiden lajin lisäksi Suomessa on tavattu seitsemän muuta lepakkolajia; ripsi- (*Myotis nattereri*) ja lampisiippa (*Myotis dasycneme*), iso- (*Nyctalus noctula*), kimo- (*Vespertilio murinus*), pikku- (*Pipistrellus nathusii*), kääpiö- (*Pipistrellus pygmaeus*) ja etelänlepakko (*Eptesicus serotinus*). Ne kaikki ovat enemmän tai vähemmän harvinaisia. Näistä pikkulepakon on todettu lisääntyvän maassamme ja se onkin osoittautunut 2000-luvulla luultua yleisemmäksi automaattidetektorien käytön lisääntyessä. Aiemmin myös vaivaislepakko (*Pipistrellus pipistrellus*) on luettu mukaan Suomen lajistoon, mutta siitä ei ole tehty muita kuin äänihavaintoja, jotka uuden tiedon valossa eivät ole yksiselitteisiä. Näin ollen laji on poistettu viralliselta lajilistalta.

4 RAKENTAMINEN JA LEPAKOT

Erilaisen rakentamisen negatiivisiin vaikutuksiin lepakoille on herätty noin kaksikymmentä vuotta sitten. Nykyään peruskartoituksia tehdään jo melko säännöllisesti hankkeisiin liittyen, mutta pitkäaikaiset seurannat ja kattavat tutkimukset Suomesta puuttuvat yhä lähes kokonaan. Aluekohtaisten selvitysten vertailua ja suhteuttamista vaikeuttaa kartoitusmenetelmien kirjo, tiedon hajanaisuus ja aukkoisuus. Ulkomaisista tutkimuksista on kuitenkin johdettavissa erilaisia vaikutuksia, joita rakentamisella todennäköisesti on myös Suomessa.

Rakentaminen, remontointi ja metsänhakkuut voivat vaikuttaa lepakoihin monilla tavoilla. Bat Conservation Trust on verkkosivuillaan listannut seuraavia asioita (vapaa suomennos):

- Lisääntymispaikkojen, päiväpiilojen ja talvehtimispaikkojen häviäminen tai heikentyminen
- elinympäristöjen pirstoutuminen estevaikutuksen vuoksi
- liikkumisreittien katkeaminen
- valaistuksen häiriövaikutus
- epäsäännöllinen liike- ja äänivaikutus
- saalistusalueiden heikentyminen

Valoherkkiä, yleisistä lajeista, ovat kaikki siipat (*Myotis*) ja todennäköisesti myös korvayökkö (Fure, A. 2012).

Lepakot ovat pitkäikäisiä, niillä on normaalioloissa pieni aikuiskuolleisuus ja pieni poikastuotto suhteessa muihin samankokoisiin nisäkkäisiin (Lappalainen, LUOMUS 2015). Tällaisilla lajeilla suhteellisesti pienikin kuolleisuuden lisääntyminen voi aiheuttaa pitkällä aikavälillä merkittäviäkin populaatiovaikutuksia. Suomen, Pirkanmaan tai Tampereen seudun lepakkomääristä ei ole olemassa edes suuntaa antavia arvioita. Tällä hetkellä populaatiotason vaikutuksia ei voida arvioida puutteellisen tiedon vuoksi. Suomeen olisi kiireellinen tarve järjestää seurantoja ja tutkimuksia, joista saataisiin muun muassa tuulivoima- ja maankäyttösuunnittelun kipeästi tarvitsemaa tietoa lepakoista.

5 AINEISTO, MENETELMÄT JA EPÄVARMUUSTEKIJÄT

Lepakkopotentialilla tarkoitetaan ainakin seuraavia asioita, joita tässä työssä arvioitiin asiantuntija-arviona:

- päiväpiiloiksi soveltuvat rakennukset (ulkotarkastelu)
- päiväpiiloiksi soveltuvat luonnonpiilot (kolot, halkeamat, repsottavat kaarnanalukset) ja pöntöt
- potentiaaliset talvehtimispaikat (kellarit, luolat, kivikot, kallionhalkeamat jne.)
- saalistusalueiksi hyvin soveltuvat elinympäristöt (vanhat metsät, rantametsät, varjoisat-hämärät aukot ja kulkuväylät jne.)

5.1 Olemassa olevat lepakkotiedot

Selvitystä varten tarkastettiin Luomuksen ylläpitämän Laji.fi -portaalin lepakkohavainnot selvitysalueelta (14.4.2024 tilanne). Havaintoja ei ollut.

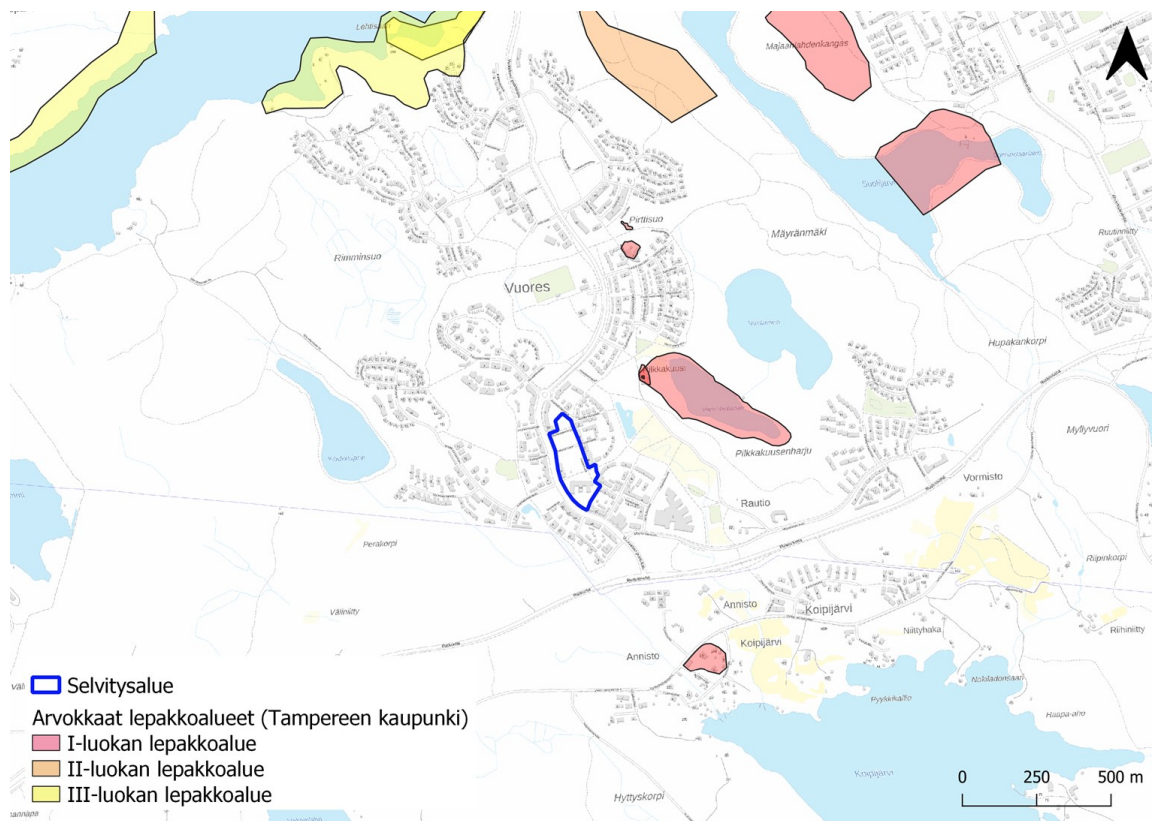
Vanhasta Tampereen kantakaupungin lepakkokartoituksen (Siivonen, Y. 2002) raportista pääteltiin, että selvityskohde sijoittuisi ruudulle 13/90. Raportissa on kerrottu ko ruudusta, että Virolaisentien alussa olevan talon keinotekoisella lammella saalistaa säännöllisesti pohjanlepako ja vesisiippa. Raportista ei selviä tarkemmin, kuinka paljon ko ruudun inventointiin käytettiin aikaa, milloin ja missä sääolosuhteissa.

Lähin tunnettu arvokas lepakkoalue on Tampereen karttapalvelu Oskarissa oleva Pilkkakuusi (I luokan lepakkoalue), josta on ilmeisesti kaksi rajausta. Toinen käsittää tärkeän ruokailualueen ja toinen itse kolonian rakennukset (Oskari ja Siivonen, 2006). Rajaus esitetään raportin liitteenä 3. Koloniassa tavattiin vesisiippoja (50–60 yksilöä), korvayökköjä ja heinäkuussa 2006 myös kaksi isolepakkoa. Keskikesällä kolonian koko (emot ja poikaset) arvioitiin olevan noin 150 yksilöä (Siivonen, 2006).

Läheiset tärkeät lepakkoalueet esitetään kuvan 2. kartalla.

Käytetyt lähtöaineistot listana:

- Lajitietokeskus
- Tampereen kantakaupungin lepakkokartoitus 2002
- Tampereen karttapalvelu Oskari
- Vuoreksen osayleiskaava-alueen lepakkokartoitus 2006.



Kuva 2. Selvitysalueen läheiset lepakkoalueet.

5.2 Rakennusten ulkoarvioinnit

Alueelle tehtiin keväällä maastokatselmus, jossa arvioitiin siellä sijaitsevien ja läheisten rakennuksien lepakkopotentiaali. Rakennus tai sen osat tarkastettiin ja luokiteltiin ulkopuolelta käsin kolmeen luokkaan lepakkopotentiaaltaan (heikko–kohtalainen–hyvä).

Rakennuksien ulkotarkastuksessa arvioitiin niiden soveltuvuutta lepakoille muun muassa rakennuksen iän (tai oletetun iän), lento- ja kulkuaukkojen esiintymisen, vinttitilan ja muiden häiriöttömien tilojen olemassa olon, katon materiaalin ja auringon lämmitysvaikutuksen perusteella.

5.3 Muut päiväpiilot

Maastokatselmuksen yhteydessä alueelta etsittiin myös muita potentiaalisia lepakoiden päiväpiiloja, kuten kolopuita ja linnunpönttöjä.

5.4 Epävarmuustekijät

Lepakoiden inventointimenetelmiä on useita ja niiden käyttö on vielä eritasoisten kaavojen sekä hankkeiden luontoselvitysten yhteydessä jokseenkin vakiintumatonta ja riippuu myös

kartoitettavasta alueesta sekä hankkeesta. Tietoa Suomen lepakoiden käyttämistä päiväpiloista ei ole kerätty systemaattisesti, joten esiselvityksessä korostuu aina tekijän näkemys ja kokemus aiheesta.

6 KOHTEIDEN ARVOTTAMINEN

Kohteet on arvotettu lepakoiden kannalta kolmeen luokkaan SLTY:n kartoitusohjeen (2023) mukaisesti:

- **Luokka I:** Lainsäädännöllä suojellut kohteet. Lisääntymis- tai levähdyspaikka sekä sen käytölle kriittiset yhteydet. Hävittäminen tai heikentäminen luonnonsuojelulain nojalla kielletty. Lisääntymis- tai levähdyspaikan lisäksi luokan I alueeseen tulee mahdollisuuksien mukaan sisällyttää siirtymäreitti, jota pitkin kyseessä oleva laji voi siirtyä kohteeseen ja sieltä pois.
- **Luokka II:** Erityisen tärkeät kohteet. Kyseessä on ravintoa tarjoava alue, mahdollinen tai todettu tärkeä siirtymäreitti tai näiden yhdistelmä. Maankäytössä alueen arvo lepakoille tulee ottaa huomioon (EUROBATS-alue). Luokan II alueilla esiintyy lepakoita säännöllisesti. Ympäristö on usein alueella esiintyville lajeille tyypillinen. Alueella esiintyy melkein poikkeuksetta useita lepakkolajeja pitkin kesää. Joskus luokan II alue voi olla erityisen tärkeä myös yhdelle lajille.
- **Luokka III:** Monimuotoisuutta tukevat ja turvaavat kohteet. Muu lepakoiden käyttämä alue. Maankäytössä alueen arvo lepakoille tulee mahdollisuuksien mukaan ottaa huomioon. Havaintomäärät ovat pienemmät kuin luokan II alueilla ja lajimääräkin on usein pienempi. Ympäristö ei aina ole lepakoille yhtä sopiva kuin luokan II alueella tai lepakot esiintyvät alueella vain tiettyyn aikaan kaudesta. Kaikki alueet, joilla lepakoita on havaittu, vaikka lajeja olisi useampia, eivät automaattisesti ole luokkaa III (esimerkiksi vähäinen määrä).
- Näiden rajausten ulkopuolelle jäävien alueiden on arvioitu olevan vähemmän merkittäviä yleisesti lepakoille. Näillä alueilla voi kuitenkin esiintyä erityisesti pohjanlepakoita ja satunnaisesti muitakin lajeja.

7 TULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET

7.1 Ulkoarviot rakennuksista

Lepakoille potentiaaliltaan **hyviä** tai **kohtalaisia** rakennuksia alueella ei ollut. Kaikki alueella olleet rakennukset arvioitiin lepakopotentiaaliltaan **heikoksi**. Alueen rakennuskanta on hyvin uutta.

7.2 Muut potentiaaliset päiväpiilot

Selvitysalueelta ei havaittu muita lepakoille soveltuvia potentiaalisia päiväpiiloja.

7.3 Potentiaaliset talvehtimispaikat

Selvitysalueelta ei havaittu lepakoille soveltuvia potentiaalisia talvehtimispaikkoja.



Kuva 4. Eteläosan koulurakennus.

7.4 Yleinen kuvaus

Alueella ei ole luonnontilaista luontoa. Alueen pohjoisosassa on pieni puustoinen saareke, jossa kuusien ja koivujen lisäksi kasvoi yksi metsälehmus (kuva 5.). Alue on hyvin avoin ja osin valaistu.

Keskiosassa joutomaa-alueella on nuori koivutaimikko, jonka sisällä oli vanhoja kuusten kantoja (kuva 6.). Yhdellä kannolla tässä koivikossa oli lahokaviosammalta.

Huhtikuun puolivälissä alueella oli havaittavissa kasvillisuutta vielä hyvin niukalti, mutta alue ei vaikuta putkilokasvilajistoltaan mitenkään edustavalta.



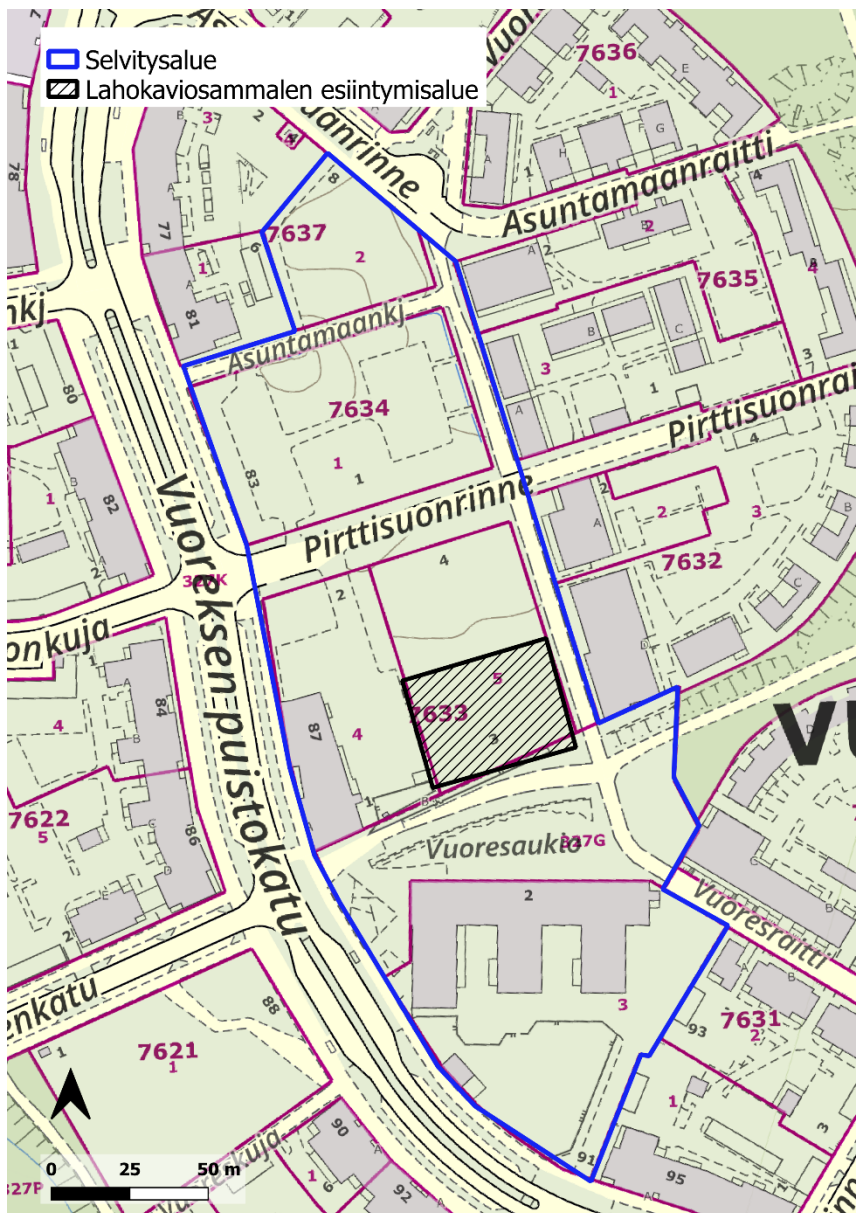
Kuva 5. Pohjoisosan pieni puusaareke.



Kuva 6. Keskiosan joutomaata ja koivikko, jossa vanhoja kuusten kantoja.

7.5 Lahokaviosammalen esiintymisalue (täydennys 17.10.2024)

Selvityksessä havaittu lahokaviosammalen esiintymä (kuvat 6. & 7.) ei sijaitse lajille erityisen edustavalla elinympäristöllä. Rakentamisen ja puuston hakkuiden takia alueesta on muodostunut avoin. Lahokaviosammalen vaatiman lahopuujatkumon edellytykset eivät myöskään vaikuta riittävältä. Kuviolla on vain noin kymmenen kantoa, jotka toimivat lajin nykyisenä kasvupaikkana. Alueen puusto on nuorta taimikkoa, minkä perusteella uutta lahopuuta ei ole pitkään aikaan syntymässä. Alue on lisäksi pieni, ja kaupunkirakenteen sisällä melko eristyksissä Vuoreksen metsien laajemmista lahokaviosammalen elinympäristöistä. Tämän perusteella on epätodennäköistä, että alueen esiintymä olisi paikallisellakaan tasolla merkittävä.



Kuva 7. Lahokaviosammaleesiintymän sijainti kartalla esitettyä.

7.6 Yleiset päätelmät

Maastokatselmuksen, ilmakuvien ja olemassa olevien tietojen sekä asiantuntija-arvion perusteella selvitysalueella on epätodennäköistä tavata lepakoita muuten kuin satunnaisesti. Mitkään alueen rakennukset eivät vaikuta potentiaalisilta lepakoille.

Kohdealue on lepakoiden kannalta melko eristynyt ja avoin kaupunkirakenteen sisällä oleva pieni alue, ja vähäinen puustokin on nuorehkoa.

Alueella ei ole luonnontilaista luontoa, jota voitaisiin esimerkiksi tyypitellä uhanalaisiin luontotyypeihin.

8 SUOSITUKSET JA JATKOSELVITYSTARPEET

Alueella ei asiantuntija-arvion mukaan voi sijaita lepakoille tärkeitä saalistusalueita, joten tarkemmille aktiivikartoituksille ja tai passiiviseurannoille ei nähdä maankäytön suunnittelun kannalta tarvetta.

Myöskään rakennuksien osalta ei ole tarpeen antaa suosituksia lepakoista.

Täydennys 17.10.2024

Kaava-alueella havaitusta lahokaviosammaleksiintymästä on hyvä keskustella ELY-keskuksen kanssa. Luontodirektiivin liitteen II lajin suotuisan suojelutason saavuttamisen tai säilyttämisen kannalta merkittävä esiintymispaikka voidaan ELY-keskuksen päätöksellä suojella (Luonnonsuojelulaki 79 §), mutta Vuoreksen mittakaavassa selvityksessä havaittua lahokaviosammaleksiintymää ei tämän selvityksen perusteella arvioitu merkittäväksi.

LIITTEET

Liite 1. Suomessa tavatut lepakot, niiden levinneisyys ja uhanalaisluokitus.

Liite 2. Lisääntymis- ja levähdyspaikan määritelmä

LÄHTEET

BCT – Bat Conversation Trust. Verkkosivut [http://www.bats.org.uk/pages/threats_to_bats.html]. Luettu 29.2.2016.

Fure, A. Bats and lighting. 2006. The London Naturalist No 85. [http://www.furesfen.co.uk/bats_and_lighting.pdf]

Fure, A. Bats and lighting — six years on. 2012. The London Naturalist No 91. Sähköinen julkaisu.

Lappalainen, M. 2003. Lepakot – Salaperäiset nahkasiivet. Tammi. Helsinki. Toinen painos.

LUOMUS – Luonnontieteellinen keskusmuseo. 2015. Verkkosivut (pääsivu). [<http://www.luomus.fi/fi/suomen-lepakot>]. Luettu 28.8.2015.

Siivonen, Y. 2002. Tampereen kantakaupungin lepakkokartoitus. Sähköinen raportti.

Siivonen, Y. 2006. Vuoreksen osayleiskaava-alueen lepakkokartoitus 2006. Syyskuu 2006. Sähköinen raportti.

SLTY, 2023. Suomen lepakkotieteellisen yhdistyksen suosituksia lepakkokartoitusten tekijöille, tilaajille ja kartoitustietoja käyttäville viranomaisille. Sähköinen dokumentti [https://lepakko.fi/lepakot/Aineistot/SLTY_lepakkokartoitusohjeet_2023.pdf]

Vihervaara, P., Virtanen, T. ja Välimaa, I. 2008. Lepakot ja metsätalous – Isoviiksisiippojen radioseurantatutkimus UPM-Kymmene Oyj:n Janakkalan Harvialassa sijaitsevilla metsätiloilla 2008. Biologitoimisto Vihervaara Oy.

Liite 1. Suomessa tavatut lepakot, niiden levinneisyys ja uhanalaisluokitus.

Laji	Levinneisyys	UHEX-luokka
Isolepakko (<i>Nyctalus noctula</i>)	Laikuttainen, Etelä-Suomi, muuttaja.	-
Pohjanlepakko (<i>Eptesicus nilssonii</i>)	Tavataan koko maassa. Pohjoisessa harvalukuinen.	LC
Etelänlepakko (<i>Eptesicus serotinus</i>)	Havaittu kahdesti Suomessa.	-
Kimolepakko (<i>Vespertilio murinus</i>)	Laikuttainen, Etelä-Suomi, muuttaja. Lähes jokavuotinen vieras	-
Korvayökkö (<i>Plecotus auritus</i>)	Laajalle levinnyt, Etelä- ja Keski-Suomi, 63° asti.	LC
Pikkulepakko (<i>Pipistrellus nathusii</i>)	Harvalukuinen, maan etelä- ja lounaisosissa. Havaintoja myös Keski-Suomesta.	VU
Kääpiölepakko (<i>Pipistrellus pygmaeus</i>)	Äärimmäisen harvalukuinen laji maan etelä- ja lounaisosissa	-
Ripsisiippa (<i>Myotis nattereri</i>)	Harvinainen, tavattu vain eteläisestä Suomesta.	EN
Isoviikisiippa (<i>Myotis brandtii</i>)	Laajalle levinnyt, Etelä- ja Keski-Suomi, 64-65° N asti.	LC
Viikisiippa (<i>Myotis mystacinus</i>)	Laajalle levinnyt, Etelä- ja Keski-Suomi, 64-65° N asti.	LC
Vesisiippa (<i>Myotis daubentonii</i>)	Laajalle levinnyt, Etelä- ja Keski-Suomi, lähes 67° N asti	LC
Lampisiippa (<i>Myotis dasycneme</i>)	Laikuttainen, Kaakkois-Suomi.	-

Liite 2. Lisääntymis- ja levähdyspaikan määritelmä

EU komissio on laatinut ohjeasiakirjan (2021) luontodirektiivin mukaisesta yhteisön tärkeinä pitämien eläinlajien tiukasta suojelusta. Ohjeessa luontodirektiivin 12 artiklan osalta sovelletaan seuraavia määritelmiä:

Lisääntymispaikat

”Lisääntymisellä” tarkoitetaan tässä yhteydessä parittelua, poikimista tai munintaa tai jälkeläisten tuotantoa, jos lisääntyminen tapahtuu suvuttomasti. ”Lisääntymispaikka” määritellään tässä alueeksi, jota tarvitaan paritteluun ja poikimiseen, ja se kattaa myös pesän tai poikimispaikan lähiympäristön, mikäli jälkeläiset ovat riippuvaisia tällaisista alueista. Joidenkin lajien osalta lisääntymispaikka sisältää myös reviirin rajausta ja puolustamista varten tarvittavat rakenteet. Suvuttomasti lisääntyvien lajien osalta lisääntymispaikka määritellään alueeksi, jota tarvitaan jälkeläisten tuotantoon. Lisääntymispaikat, joita käytetään säännöllisesti vuoden aikana tai vuodesta toiseen, on suojattava myös silloin, kun niitä ei käytetä.

Lisääntymispaikka voi näin ollen sisältää seuraavia alueita:

1. parinetsintäalueet
2. parittelualueet
3. alueet pesän rakentamiseen tai muninta- tai synnytyspaikaksi
4. poikimis- tai munintapaikat tai jälkeläisten tuotantopaikat, jos lisääntyminen tapahtuu suvuttomasti
5. munien kehitymis- ja kuoriutumisaikat
6. pesän tai poikimispaikan lähiympäristö, mikäli jälkeläiset ovat riippuvaisia tällaisista alueista
7. laajemmat elinympäristöt, jotka mahdollistavat onnistuneen lisääntymisen, myös ravinnonsaannin.

Levähdyspaikat

”Levähdyspaikoilla” tarkoitetaan tässä yhteydessä alueita, jotka mahdollistavat tietyn eläimen tai eläinryhmän selviytymisen silloin, kun ne eivät ole aktiivisia. Niiden lajien osalta, joilla on alustaan kiinnittymisvaihe, levähdyspaikaksi katsotaan kiinnityspaikka. Levähdyspaikoiksi katsotaan myös rakenteet, joita eläimet luovat levähdyspaikoiksi, kuten pesät, tunnelit ja piilot. Levähdyspaikat, joita käytetään säännöllisesti vuoden aikana tai vuodesta toiseen, on suojattava myös silloin, kun niitä ei käytetä.

Selviytymisen kannalta tärkeät levähdyspaikat voivat kattaa yhden tai useamman rakennelman ja elinympäristön, joita tarvitaan

1. lämmönsäätelyyn (esim. *Lacerta agilis* eli hietasisilisko)

2. lepäämiseen, nukkumiseen tai toipumiseen (esim. *Nyctalus leisleri* eli metsälepakko)
3. piiloutumiseen, suojautumiseen tai pakenemiseen (esim. *Macrothele calpeiana* -hämähäkki)
4. talvehtimiseen (esim. lepakkojen talvehtimispaikat ja *Muscardinus avellanarius* eli pähkinähiiren piilot).

Lepakkoesimerkkinä ohjeessa on metsälepakko (*Nyctalus leisleri*), jota ei ole toistaiseksi tavattu Suomessa. Lajin osalta todetaan sen käyttävän usein puunkoloja paitsi syksyllä soidinpaikkoina, myös lisääntymispaikkoina ”synnytysosastoina” kesäkaudella. Nämä kohteet on katsottu lisääntymispaikoiksi. Lajin levähdyspaikkoja ovat puolestaan suojat, joissa metsälepakko lepää päivisin ja horrosta talvisin. Tällaisia ovat mm. puunkolot, rakennukset ja toisinaan luolat ja tunnelit, jotka tarjoavat lajille sopivan mikroilmaston. Lajin yksilöt käyttävät myös keinotekoisia pesäpönttöjä tms.

Luontodirektiivissä tai EU-komission ympäristöasioiden pääosaston ohjeessa ei aseteta alarajaa tai ehtoja IV-liitteen lajien lisääntymis- ja levähdyspaikkojen laajuudelle, luonnontilaisuudelle tai paikkaa käyttävien yksilöiden määrälle.